

**BOLALAR VA YOSHLARNING HUQUQLARINI HIMOYA QILISH
JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI**

Bo'ka tuman adliya bo'limi FHDY

mudirasi

Mahkamova Durdona

Bolalar va yoshlar – har bir jamiyatning eng qimmatli resursidir. Ularning to'liq huquq va erkinliklari kafolatlanishi, ijtimoiy himoyasi va rivojlantirilishi – milliy taraqqiyot, barqaror ijtimoiy rivojlanish va kelajak avlodning farovonligini ta'minlashning muhim shartidir. Shu sababli, davlatlar bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratadilar. Ushbu maqolada bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilishning normativ-huquqiy asoslari, amalga oshirish mexanizmlari hamda jamiyat rivojida o'rni tahlil qilinadi.

Bolalar va yoshlarning huquqlarining xalqaro-huquqiy asoslari

1989-yilda qabul qilingan **Bolalar huquqlari konvensiyasi** (Convention on the Rights of the Child) bolalarning eng muhim huquqlarini belgilaydi:

- yashash va rivojlanish huquqi;
- ta'lim olish huquqi;
- sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya;
- zo'ravonlik, kamsitish va ekspluatatsiyadan himoya.

Konvensiya davlatlarga bolalar huquqlarini himoya qilishni ta'minlashni majburiyat sifatida yuklaydi.

- **Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) konvensiyalari** – bolalar mehnatini taqiqlash va yoshlar ishini tartibga solish;
- **BMTning barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG 2030)** – sifatli ta'lim, gender tengligi, bolalarni himoya qilish.

O'zbekistonda bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilish tizimi

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi har bir fuqaroning, shu jumladan bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qiladi. 34-moddaga binoan, har bir bola o'z sha'ni, sog'ligi va tarbiyasi kafolatlangan.

2. Milliy qonunchilik

- **“Bolalar huquqlari to'g'risida”gi Qonun (2020-yil)** – bolalarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlari;
- **“Bolalar va yoshlar bilan ishlash to'g'risida”gi Qonun** – ijtimoiy, madaniy va sport imkoniyatlarini yaratish;
- **Mehnat kodeksi** – yoshlar mehnatini tartibga solish, zararli ishlarni taqiqlash;
- **Ta'lim to'g'risidagi Qonun** – sifatli umumiy va o'rta maxsus ta'lim imkoniyatlari.

3. Amaliy mexanizmlar

- bolalar shikoyat liniyalari va ishonch telefonlari;
- bolalar sog'lig'ini himoya qilish markazlari;
- maktab va mahallalarda psixologik va ijtimoiy yordam markazlari;
- “Yoshlar daftari”, grantlar va ijtimoiy dasturlar orqali yoshlarni qo'llab-quvvatlash.

Bolalar va yoshlarni himoya qilishning jamiyat rivojida ahamiyati

Bolalar va yoshlarning huquqlari himoyalangan jamiyatda:

- zo'ravonlik va kamsitish holatlari kamayadi;
- yoshlar o'zini erkin va xavfsiz his qiladi;
- ijtimoiy adolat kuchayadi.

2. Sifatli inson kapitali

Huquqlari himoyalangan, sifatli ta'lim olgan va sog'lom o'sgan yoshlar:

- iqtisodiy rivojlanishda faol ishtirok etadi;
- innovatsiya va tadbirkorlikni rivojlantiradi;
- jamiyatning raqobatbardoshligini oshiradi.

3. Madaniy va ma'naviy rivojlanish

Bolalar va yoshlarni himoya qilish va rivojlantirish:

- madaniy merosni saqlash;
- ijtimoiy normativlarni shakllantirish;
- kelajak avlodning qadriyatlarini rivojlantirish imkonini beradi.

Xulosa

Bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilish jamiyat taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi. Xalqaro va milliy qonunchilik asosida amalga oshiriladigan himoya tizimi nafaqat bolalarni, balki butun jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, bolalar va yoshlarning huquqlari mustahkamlangan jamiyat – barqaror, raqobatbardosh va farovon jamiyatdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. BMT Bolalar huquqlari konvensiyasi, 1989.
2. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Bolalar huquqlari to‘g‘risida”gi Qonun, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun.
6. Axmedov M.X. **Bolalar huquqi va ijtimoiy himoya.** – Toshkent, 2021.
7. Jo‘rayev A., Raximov X. **Yoshlar va jamiyat: huquqiy asoslar.** – Toshkent, 2020.